

การยกระดับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา

หลักการและเหตุผล

ผู้เสียหาย คือ บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดต่อกฎหมายของบุคคลอื่น ความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าวอาจมีได้ทั้งทางทรัพย์สิน จิตใจ และการขาดโอกาส รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายหลายฉบับมีบทบัญญัติอันเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายไว้หลายประการ แต่ในความเป็นจริงยังมีผู้เสียหายจำนวนมากไม่น้อยที่ไม่เคยได้รับรู้และไม่เคยเข้าถึงสิทธิดังกล่าวเลย กระบวนการยุติธรรมต่างทำหน้าที่ของตนในการสอบสวน ฟ้องร้อง และพิจารณาพิพากษาคดี ในขณะที่ผู้เสียหายอาจรู้สึกว่าการปฏิบัติในฐานะเป็นเพียงพยานคนหนึ่งจะทำให้คดีที่เกิดขึ้นมีความสมบูรณ์หรือมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีเท่านั้น คงมีผู้เสียหายบางส่วนที่ไม่ยอมตกอยู่ในสภาพดังกล่าวและลุกขึ้นมาเรียกร้องเพื่อสิทธิอันชอบธรรมของตน แต่นั่นหมายถึงเฉพาะผู้เสียหายที่มีความรู้ มีสถานะทางการเงินหรือสถานะทางสังคมที่พอจะเรียกร้องได้ หรือเป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชนและสื่อมวลชน

ศาลยุติธรรมเล็งเห็นปัญหานี้ตลอดมาจึงได้จัดตั้งศูนย์คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในคดีอาญาขึ้นในศาลต่าง ๆ ทั่วประเทศเพื่อทำหน้าที่ดูแลคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีในศาล ซึ่งรวมถึงผู้เสียหายด้วย แต่ในส่วนของผู้เสียหายยังคงเป็นการดำเนินการในเชิงตั้งรับ คือผู้เสียหายต้องแสดงความประสงค์หรือเข้ามาที่ศาลจึงจะนำไปสู่กระบวนการต่าง ๆ ตามขั้นตอน แม้จะมีความพยายามในการเข้าถึงผู้เสียหาย โดยเมื่อมีการยื่นฟ้องคดีอาญาและคดีนั้นมิใช่ผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ดังกล่าวจะติดต่อประสานไปยังผู้เสียหายเพื่อแจ้งให้ทราบถึงสิทธิเบื้องต้น เช่น สิทธิในการเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ สิทธิในการเรียกให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ก็ยังมีผู้เสียหายที่เข้ามามีส่วนร่วมหรือรับรู้สิทธิในคดีน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนคดีที่มีผู้เสียหาย จนเมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ ได้มีคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๖๓ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา อันเป็นคำแนะนำฉบับแรกที่มีมุ่งเน้นการปฏิบัติต่อผู้เสียหายอย่างเป็นรูปธรรม มีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา และที่สำคัญคำแนะนำนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความเข้าใจของศาลต่อความทุกข์ ความกังวลใจ ความปลอดภัย และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหาย รวมทั้งพร้อมจะรับฟังด้วยความเป็นกลางปราศจากอคติต่อทุกฝ่ายในคดี

วัตถุประสงค์ของการดำเนินการ

เมื่อนโยบายประธานศาลฎีกา พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔ ข้อ ๒ สมดุล “การสร้างดุลยภาพแห่งสิทธิ” ได้กำหนดให้มีการยกระดับการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นเหยื่ออาชญากรรม อันแสดงว่าการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่ผ่านมายังไม่เป็นการเพียงพอ ยังไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ และความเปลี่ยนแปลงใน

บริบทของสังคม จึงมีความเหมาะสมและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการในเชิงรุกอย่างรวดเร็ว คณะทำงานส่งเสริมคุณภาพแห่งสิทธิ ลดการคุมขังที่ไม่จำเป็นในทุกขั้นตอน จึงกำหนดแนวทางการดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. ให้โอกาสผู้เสียหายได้รับรู้สิทธิและแสดงความประสงค์ในการใช้สิทธิของตนต่อศาลได้ตั้งแต่ก่อนมีการฝากขังผู้ต้องหา หรือยื่นฟ้องจำเลย

๒. เพิ่มช่องทางให้ผู้เสียหายเข้าแสดงความประสงค์ในการใช้สิทธิของตนต่อศาลได้โดยสะดวก

๓. ให้เจ้าหน้าที่ศาลที่เกี่ยวข้องประสานกับผู้เสียหายอย่างใกล้ชิด แจ้งข้อมูล และอำนวยความสะดวกในทุกขั้นตอนของการดำเนินกระบวนการพิจารณา

๔. ให้ผู้พิพากษาดำเนินกระบวนการคดี โดยคำนึงถึงข้อมูลอันแสดงความประสงค์ของผู้เสียหาย และคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๖๓ ประกอบด้วยเสมอ

๕. สร้างความอบอุ่น ความวางใจ และให้ความสำคัญต่อผู้เสียหาย การใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาท หรือการทำความตกลงในคดีส่วนแพ่งระหว่างผู้เสียหายกับจำเลย ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจของผู้เสียหาย

แนวทางการดำเนินการ

๑. ทำแผนประชาสัมพันธ์ให้ผู้เสียหายได้รับรู้สิทธิและเข้าถึงสิทธิของตน โดยให้ทราบถึงช่องทางที่จะแสดงความประสงค์ในการใช้สิทธิต่อศาลยุติธรรมอย่างทั่วถึง โดย

๑.๑ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในศาลทุกศาลและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง

๑.๒ จัดทำแผ่นพับและสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิเบื้องต้นในทางคดี รวมถึงสิทธิที่จะแจ้งความประสงค์ในการใช้สิทธิตั้งแต่เมื่อตกเป็นผู้เสียหาย ตลอดจนช่องทางในการแจ้งความประสงค์ โดยขอความร่วมมือจากหน่วยราชการและภาคเอกชนในพื้นที่ เช่น สถานีตำรวจ สำนักงานอัยการ เรือนจำ โรงเรียน โรงพยาบาลในพื้นที่

๒. จัดตั้งศูนย์กลางข้อมูลผู้เสียหาย ในสำนักกิจการคดี สำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมฐานข้อมูลและแบบแสดงความประสงค์ในการใช้สิทธิของผู้เสียหายจากทั่วประเทศ รวมทั้งจัดให้มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเบื้องต้นแก่ผู้เสียหาย ทั้งนี้ ข้อมูลของผู้เสียหายทุกรายจะเป็นความลับ โดยจะใช้เพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย และการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลในคดีของผู้เสียหายรายนั้น เท่านั้น

๓. จัดให้ผู้เสียหายสามารถให้ข้อมูลตามแบบแสดงความประสงค์ในการใช้สิทธิต่อศาล พร้อมทำคำร้อง หากประสงค์จะเรียกค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๔/๑ ได้ในทันทีที่ถูกละเมิดต่อกฎหมายและมีการแจ้งความดำเนินคดีแล้ว โดยใช้บริการได้ตามช่องทางต่อไปนี้

๓.๑ กรอกแบบแสดงความประสงค์ของผู้เสียหายทางออนไลน์ในระบบบริการออนไลน์ ศาลยุติธรรม <https://cios.coj.go.th> โดยระบบจะส่งข้อมูลไปยังศูนย์กลางข้อมูลผู้เสียหายต่อไป

๓.๒ ขอรับบริการได้ที่ศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ที่ศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาทุกศาลทั่วราชอาณาจักร โดยไม่จำกัดว่าเป็นศาลที่เป็นสถานที่เกิดเหตุหรือไม่ ทั้งนี้จะมีเจ้าหน้าที่ให้บริการในการกรอกข้อมูลและจัดส่งข้อมูลไปยังศูนย์กลางข้อมูลผู้เสียหายต่อไปตามขั้นตอน

๓.๓ ดาวนโหลดและพิมพ์แบบแสดงความประสงค์จากเว็บไซต์ของศาลยุติธรรม <https://cios.coj.go.th> กรอกข้อความ แล้วจัดส่งทางไปรษณีย์มาที่ ศูนย์กลางข้อมูลผู้เสียหาย สำนักกึ่งการคดีอาครศาลอาญา ชั้น ๖ แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทร ๐๒ ๕๑๒ ๘๑๓๘ ในกรณีนี้เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบเพื่อให้ผู้เสียหายยืนยันตัวตนและข้อมูลก่อนจัดลงระบบต่อไป

๓.๔ กรณีที่มีการยื่นคำร้องขอผิดฟ้อง ผากชัง หรือยื่นฟ้องแล้ว ผู้เสียหายสามารถประสานศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ในศาลที่มีการยื่นคำร้องขอผิดฟ้อง ผากชัง หรือยื่นฟ้องโดยตรงเพื่อแสดงความประสงค์ในการใช้สิทธิเพื่อความรวดเร็ว ในกรณีนี้เจ้าหน้าที่ของศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ของศาลก็จะประสานไปยังผู้เสียหายอีกทางหนึ่งเพื่อแจ้งสิทธิ และดำเนินการต่อไปตามขั้นตอนของการคุ้มครองสิทธิ

๔. เมื่อมีการยื่นคำร้องขอผิดฟ้อง ผากชัง หรือยื่นฟ้อง คดีที่ปรากฏในคำร้องหรือคำฟ้องว่ามีผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่งานรับฟ้องซึ่งรับคำร้องหรือคำฟ้องดังกล่าวจะตรวจสอบในระบบฐานข้อมูลว่าผู้เสียหายในคดีดังกล่าวได้แจ้งความประสงค์ในการใช้สิทธิต่อศาลไว้แล้วหรือไม่ หากมีการแจ้งไว้แล้วเจ้าหน้าที่จะส่งสำเนาคำร้องหรือคำฟ้อง โดยประทับตราข้อความว่า **“มีฐานข้อมูลผู้เสียหายแล้ว”** เพื่อให้เจ้าหน้าที่ศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ดำเนินการประสานแจ้งสิทธิ สอบถาม และนัดหมายผู้เสียหายแล้วแต่กรณีตามขั้นตอน หากยังไม่มีแจ้งความประสงค์ เจ้าหน้าที่งานรับฟ้องก็จะส่งสำเนาคำร้องหรือคำฟ้อง พร้อมประทับตราข้อความว่า **“ไม่มีฐานข้อมูลผู้เสียหาย”** เพื่อให้ศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ติดต่อประสานไปยังผู้เสียหายต่อไป

๕. กรณีผู้เสียหายขอให้ข้อมูลและแจ้งความประสงค์ในการใช้สิทธิในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ บันทึกข้อมูลต่าง ๆ ให้ครบถ้วนแล้วเสนอผู้พิพากษาประจำศูนย์ทราบเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป แต่หากมายื่นในวันนัดพิจารณาหรือใกล้วันนัดพิจารณาก็ให้เสนอผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเพื่อพิจารณา

๖. ในกรณีผู้เสียหายแสดงความประสงค์ไว้ในแบบที่ยื่นขอคัดค้านการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องบันทึกข้อมูลดังกล่าวให้ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่สั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวทราบด้วย หากเป็นกรณีคำร้องที่ต้องส่งศาลสูงหรือเป็นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวซึ่งต้องส่งศาลสูงก็ให้บันทึกความดังกล่าวไว้เช่นกันเพื่อประกอบการพิจารณา

๗. ในการดำเนินการของผู้พิพากษาประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ก็ดี ในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะก็ดี พึงคำนึงถึงความประสงค์ของผู้เสียหายที่ได้แจ้งไว้ และคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๖๓ ประกอบด้วย

แนวปฏิบัติของผู้เสียหายในการใช้สิทธิ

๑. เมื่อแจ้งความร้องทุกข์แล้วผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิทางศาลผ่าน ๔ ช่องทาง ดังต่อไปนี้

๑.๑ กรอกแบบแสดงความประสงค์ของผู้เสียหายทางออนไลน์ในระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรม <https://cios.coj.go.th> โดยระบบจะส่งข้อมูลไปยังศูนย์กลางข้อมูลผู้เสียหายและจะมีข้อความตอบรับทางโทรศัพท์มือถือ (SMS)

๑.๒ แจ้งความประสงค์ต่อเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ประจำศาลชั้นต้นทุกแห่งที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่วราขอาญาจักร โดยไม่จำกัดว่าเป็นศาลที่เป็นสถานที่เกิดเหตุหรือไม่

๑.๓ ดาว์นโหลดและพิมพ์แบบแสดงความประสงค์จากเว็บไซต์ของศาลยุติธรรม <https://cios.coj.go.th> กรอกข้อความ แล้วจัดส่งทางไปรษณีย์มาที่ ศูนย์กลางข้อมูลผู้เสียหาย สำนักกิจการคดีอาครศาลอาญา ชั้น ๖ แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทร ๐๒ ๕๑๒ ๘๑๓๘ ในกรณีนี้เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบเพื่อให้ผู้เสียหายยืนยันตัวตนและข้อมูลก่อนจัดลงระบบต่อไป

๑.๔ กรณีที่มีการยื่นคำร้องขอผิดฟ้อง ผากชัง หรือยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายควรแสดงความประสงค์ในการใช้สิทธิที่ศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ของศาลดังกล่าว เพื่อความรวดเร็ว

๒. กรณีภายหลังผู้เสียหายแจ้งความประสงค์ใช้สิทธิทางศาลแล้ว

๒.๑ หากมีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์สำหรับการติดต่อ ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ศูนย์กลางข้อมูลผู้เสียหาย หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒ ๕๑๒ ๘๑๓๘ เพื่อดำเนินการแก้ไขข้อมูล และจะมีข้อความตอบรับยืนยันทางโทรศัพท์มือถือ (SMS) เมื่อมีการแก้ไขข้อมูลดังกล่าวแล้ว

๒.๒ กรณีที่ได้รับการติดต่อนัดหมายจากเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ให้ผู้เสียหายมาตามกำหนดนัด หากมีเหตุขัดข้องให้แจ้งเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฯ ทราบ

๒.๓ ผู้เสียหายอาจแจ้งเปลี่ยนแปลงความประสงค์ที่แจ้งไว้เดิมได้

๒.๔ ในกรณีที่ผู้เสียหายประสงค์เข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ โดยขอให้ศาลตั้งทนายความขอแรงให้ ผู้เสียหายอาจแจ้งเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ หรือผู้พิพากษาได้ก่อนศาลมีคำพิพากษา

๒.๕ ในกรณีที่ผู้เสียหายประสงค์จะขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน และได้ทำคำร้องพร้อมแจ้งความประสงค์แล้ว เมื่อคดีขึ้นสู่ศาล เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ จะนำคำร้องเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณา หากผู้เสียหายยังไม่ได้ทำคำร้องและประสงค์จะใช้สิทธิดังกล่าว ให้ผู้เสียหายแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ เพื่อให้คำแนะนำและดำเนินการให้

๒.๖ กรณีศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยคดีใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้เสียหายอาจขอให้ศาลตั้งนายความเพื่อบังคับคดีตามคำพิพากษาได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๔/๒ วรรคสอง

แนวปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ศาล

๑. เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ

๑.๑ กรณีรับข้อมูลจากผู้เสียหาย

เมื่อผู้เสียหายมาศาลและแจ้งขอใช้สิทธิได้รับการคุ้มครองให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑.๑.๑ สอบถามว่าได้แจ้งความร้องทุกข์แล้วหรือไม่ หากได้ความว่าแจ้งความร้องทุกข์แล้วให้ตรวจสอบบัตรประจำตัวประชาชนหรือหลักฐานอื่นที่แสดงตัวตนของผู้เสียหายได้

๑.๑.๒ สอบถามและกรอกข้อมูลในระบบออนไลน์ศาลยุติธรรม กรณีผู้เสียหายประสงค์ขอคำสั่งใหม่ทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๔/๑ ให้ดำเนินการจัดทำคำร้องขอคำสั่งใหม่ทดแทนฯ ตามแบบแนบท้าย จากนั้นให้ส่งข้อมูลไปยังระบบของศูนย์กลางข้อมูลผู้เสียหาย สำหรับเอกสารที่เกี่ยวข้อง (หากมี) ให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ นำสำเนาเอกสารเข้าสู่ระบบและคืนต้นฉบับแก่ผู้เสียหาย

๑.๑.๓ แจ้งผู้เสียหายทราบถึงขั้นตอนเบื้องต้นในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจนำผู้กระทำผิดมาผิดฟ้องหรือฝากขัง หรือพนักงานอัยการยื่นฟ้องผู้กระทำความผิด

๑.๑.๔ แจ้งหมายเลขโทรศัพท์หรือช่องทางการติดต่อกรณีที่ผู้เสียหายประสงค์จะติดตามความคืบหน้าของคดี

๑.๑.๕ กรณีความผิดเกิดขึ้นในเขตอำนาจศาลให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ตรวจสอบจากระบบฐานข้อมูลคดีของศาล หากคดีอยู่ในชั้นผิดฟ้อง ฝากขัง หรือระหว่างพิจารณา ให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ นำข้อมูลของผู้เสียหายจากศูนย์กลางข้อมูลผู้เสียหาย พร้อมคำร้องขอคำสั่งใหม่ทดแทนฯ เสนอผู้พิพากษาประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ หรือผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนแล้วแต่กรณีเพื่อดำเนินการต่อไป ในการนี้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ควรแจ้งกำหนดนัดผิดฟ้อง ฝากขัง หรือนัดพิจารณาครั้งต่อไปให้ผู้เสียหายทราบด้วย

๑.๑.๖ การนำข้อมูลผู้เสียหายต่อเสนอผู้พิพากษา ให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ สั่งพิมพ์และบรรจุในซองปิดผนึกประทับตรา “ลับ” เพื่อมิให้ข้อมูลของผู้เสียหายถูกเปิดเผย และทุกครั้งเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้นำข้อมูลดังกล่าวบรรจุซองปิดผนึกในลักษณะเดียวกัน โดยให้ผู้อำนวยการศาลหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้เก็บรักษา

๑.๑.๗ กรณีผู้เสียหายส่งแบบแสดงความประสงค์มาทางไปรษณีย์ ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์กลางข้อมูลผู้เสียหายตรวจสอบข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร หากผู้เสียหายแจ้งหมายเลข

โทรศัพท์ที่ติดต่อมาด้วย ควรโทรศัพท์ถึงผู้เสียหายเพื่อให้ยืนยันตัวตนอีกครั้ง เมื่อตรวจสอบและมั่นใจว่า ข้อมูลถูกต้อง ให้นำข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องเข้าสู่ระบบศูนย์กลางข้อมูลผู้เสียหาย

๑.๒ กรณีรับข้อมูลจากงานผิดฟ้อง ผากซัง และงานรับฟ้อง

๑.๒.๑ กรณีมีตราประทับว่า “**มีฐานข้อมูลผู้เสียหายแล้ว**” ให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ตรวจสอบข้อมูลและความประสงค์ของผู้เสียหาย และแจ้งผู้เสียหายทราบในโอกาสแรกกว่ามีการผิดฟ้อง ผากซัง หรือยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว (แล้วแต่กรณี) และแจ้งกำหนดวันนัดผิดฟ้อง ผากซัง หรือพิจารณาคดีครั้งต่อไป (ตามใบแจ้งข้อมูลผู้เสียหายแนบท้าย) และจัดทำรายงานเจ้าหน้าที่แจ้งผู้พิพากษาประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ หรือผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเพื่อทราบ

๑.๒.๒ หากผู้เสียหายประสงค์จะมาศาลเพื่อแถลงถึงความต้องการต่อศาล และสามารถมาได้ในวันเดียวกัน ให้รายงานผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่เวรผิดฟ้อง ผากซังหรือผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนทราบในทันที แต่หากผู้เสียหายประสงค์จะมาศาลในวันนัดอื่น ให้แจ้งกำหนดวันนัดครั้งต่อไปให้ทราบ โดยให้จัดทำรายงานเจ้าหน้าที่แจ้งผู้พิพากษาประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ หรือผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนพิจารณาดำเนินการต่อไป

๑.๒.๓ กรณีมีตราประทับว่า “**ไม่มีฐานข้อมูลผู้เสียหาย**” ให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้เสียหายในช่องทางอื่น ๆ เช่น ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร รายละเอียดในคำร้องผิดฟ้อง ผากซัง หรือคำฟ้อง (ถ้ามี) หากพบข้อมูลให้ติดต่อแจ้งให้ผู้เสียหายทราบในโอกาสแรกกว่ามีการผิดฟ้อง ผากซัง หรือยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว (แล้วแต่กรณี) หากผู้เสียหายประสงค์จะใช้สิทธิได้รับความคุ้มครอง ให้เจ้าหน้าที่สอบถามข้อมูลเพื่อบันทึกแบบแจ้งความประสงค์ของผู้เสียหาย และจัดทำคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนฯ แล้วส่งไปยังศูนย์กลางข้อมูลผู้เสียหาย พร้อมจัดทำรายงานเจ้าหน้าที่แจ้งผู้พิพากษาประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ หรือผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนพิจารณาดำเนินการต่อไป และให้นำความตามข้อ ๑.๒.๒ มาใช้โดยอนุโลม

๒. เจ้าหน้าที่งานผิดฟ้อง ผากซัง และรับฟ้อง

๒.๑ เมื่อมีการยื่นคำร้องขอผิดฟ้อง ผากซัง หรือยื่นฟ้อง คดีที่ปรากฏในคำร้องหรือคำฟ้องว่ามีผู้เสียหาย ให้เจ้าหน้าที่งานรับฟ้องซึ่งรับคำร้องหรือคำฟ้องดังกล่าวตรวจสอบในระบบฐานข้อมูลว่าผู้เสียหายในคดีดังกล่าวได้แจ้งความประสงค์ในการใช้สิทธิต่อศาลยุติธรรมไว้แล้วหรือไม่

๒.๒ หากมีการแจ้งความประสงค์ไว้แล้ว ให้ส่งสำเนาคำร้องหรือคำฟ้อง โดยประทับตราข้อความว่า “**มีฐานข้อมูลผู้เสียหายแล้ว**” ไปให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ เพื่อดำเนินการประสานแจ้งสิทธิ สอบถาม และนัดหมายผู้เสียหายแล้วแต่กรณี ตามขั้นตอน

๒.๓ หากยังไม่มีผลการแจ้งความประสงค์ ให้ส่งสำเนาคำร้องหรือคำฟ้อง พร้อมประทับตราข้อความว่า “ไม่มีฐานข้อมูลผู้เสียหาย” เพื่อให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ ติดต่อประสานไปยังผู้เสียหายต่อไป

แนวปฏิบัติของผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาประจำศูนย์คุ้มครองสิทธิฯ

๑. การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่ขั้นคัดฟ้อง ผากซัง โดยให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามลักษณะคดีที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนในการดำเนินคดี สิทธิที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง
๒. ในกรณีที่ผู้เสียหายทำคำร้องขอค่าสินไหมทดแทน ฯ หรือผู้เสียหายประสงค์จะได้รับการบรรเทาความเสียหาย ทั้งจำเลยสำนึกในการกระทำความผิดและต้องการบรรเทาผลร้าย พึงจัดให้มีการดำเนินการไกล่เกลี่ยในส่วนของค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๔/๑
๓. การดำเนินการในชั้นคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายพึงดำเนินการตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๖๓

ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน

๑. ให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามลักษณะคดีที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนในการดำเนินคดี สิทธิที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง
๒. ในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพและคดีไม่จำเป็นต้องสืบประกอบ หากศาลเห็นสมควรหรือผู้เสียหายแจ้งความประสงค์ที่จะใช้สิทธิทางศาล ไม่ว่าผู้เสียหายจะไต่ยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทน ฯ แล้วหรือไม่ ศาลพึงแจ้งผู้เสียหายทราบ โดยนัดพร้อมคู่ความ ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องมีคำพิพากษาไปในวันเดียวกัน แต่หากผู้เสียหายไม่ได้แจ้งความประสงค์ที่จะใช้สิทธิทางศาลหรือไม่สามารถติดตามตัวผู้เสียหายได้ในวันฟ้อง ศาลพึงใช้ดุลพินิจดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยคำนึงถึงสิทธิของคู่ความทุกฝ่าย
๓. ในคดีที่ผู้เสียหายยื่นแบบแสดงความประสงค์ในระบบข้อมูลผู้เสียหาย เมื่อศาลมีคำพิพากษาคควรมีคำสั่งในรายงานกระบวนการพิจารณาให้ส่งสำเนาคำพิพากษานั้นให้แก่ผู้เสียหายด้วย
๔. กรณีที่มีคำพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและผู้เสียหายประสงค์จะบังคับคดีและต้องการทนายความช่วยเหลือในการบังคับคดี ศาลอาจตั้งทนายความขอแรงเพื่อดำเนินการบังคับคดีให้ผู้เสียหายได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๔/๒
๕. การพิจารณาพิพากษาคดีพึงคำนึงถึงความประสงค์ของผู้เสียหายและคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๖๓

หมายเหตุ รายละเอียดอื่น ๆ ที่มีได้ระบุไว้ในแนวปฏิบัตินี้ ให้ดำเนินการตามคู่มือกระบวนการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในคดีอาญา จัดทำโดยสำนักส่งเสริมตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม (กันยายน ๒๕๖๐)